

doof
v l a a n d e r e n

Doof Vlaanderen streeft naar gelijkwaardigheid,
emancipatie en ontplooiing
van dove personen en hun taal,
de Vlaamse Gebarentaal,
in de samenleving.

MEMORANDUM VERKIEZINGEN 2024

Doof Vlaanderen streeft naar gelijkwaardigheid, emancipatie en ontplooiing van dove en slechthorende mensen en hun taal, de Vlaamse Gebarentaal, in de samenleving. Daarom komt Doof Vlaanderen op voor de eigenheid, rechten en het welzijn van die groep mensen in alle aspecten van het dagelijks leven. Dove mensen hebben een intersectionele status als mensen met een handicap en als leden van een taalminderheidsgroep met een eigen taal, de Vlaamse Gebarentaal, en cultuur. Dove en slechthorende mensen willen behoren tot een inclusieve maatschappij met behoud van hun eigenheid, hun taal en hun verbondenheid met andere Vlaamse gebarentalige dove en horende personen.

Naar aanleiding van de komende Vlaamse, federale en Europese verkiezingen in juni 2024 heeft Doof Vlaanderen een **reeks aanbevelingen** geformuleerd voor de nieuwe regeringen en parlementen, en dat voor de diverse thema's waarrond Doof Vlaanderen en haar afdelingen actief zijn. We richten ons in de eerste plaats tot de Vlaamse politieke partijen die de programma's aan het uitschrijven zijn. We hopen dat heel wat punten uit dit memorandum in de komende beleidsperiode zullen worden gerealiseerd.

Meer info over Doof Vlaanderen op

www.doof.vlaanderen

 [@doofvlaanderen](https://www.facebook.com/doofvlaanderen)

 [@doofvlaanderen](https://www.instagram.com/doofvlaanderen)

 [@doofvlaanderen](https://twitter.com/doofvlaanderen)

Het is van groot belang dat politieke partijen en kandidaten voor de verkiezingen hun verkiezingsprogramma en alle informatie over de verkiezingen toegankelijk maken voor dove kiezers. Doof Vlaanderen vraagt dan ook om informatie in Vlaamse Gebarentaal te verspreiden en video's steeds te ondertitelen.

Inhoud

1 Vlaamse regering

1.1 Het 'tolkentakort'	4
1.2 Uitbreiding van de afstandstolkendienst	4
1.3 Tolkuren voor cursussen en vrijwilligerswerk	5
1.4 Individuele dienstverlening voor dove Vlaamse en anderstalige mensen	5
1.5 Dienst voor meertalig opvoeden in Nederlands en Vlaamse Gebarentaal	5
1.6 Tweektalige klassen in Nederlands en VGT in het regulier onderwijs	5
1.7 Sport	6

2 Federale regering

2.1 Toegankelijk zorgbeleid	7
2.1.1 Tolkuren voor ziekenhuizen	7
2.1.2 Volledige toegankelijkheid van Spoed en Huisartsenwachtposten	7
2.2 Welzijn en zorg voor dove senioren	7
2.3 Volledige toegankelijkheid van 112-diensten	8
2.4 FOD: Een beoordelingssysteem aangepast voor dove mensen	8

1 Vlaamse regering

1.1 Het 'tolkentekort'

Gebarentalige dove personen maken gebruik van tolken Vlaamse Gebarentaal - Nederlands (Tolk VGT-NL) in diverse domeinen. Niet gebarentalige dove personen maken gebruik van schrijftolken. Zowel in het onderwijs, op het werk, als in privé-situaties voorziet de Vlaamse overheid een beperkt aantal gesubsidieerde tolkuren.

De vraag naar tolken VGT-NL blijft ook jaar na jaar stijgen, volgens de cijfers van het Vlaams Communicatie Assistentiebureau voor Doven (het CAB). Wat betekent dat dove mensen jaarlijks meer en meer trachten te integreren in de samenleving, maar de vraag naar tolken overstijgt het aanbod. **Er zijn niet voldoende beschikbare tolken VGT-NL en schrijftolken om aan de vraag te voldoen**. Daardoor blijven dove personen vaak op hun honger zitten.

Het merendeel van de tolken VGT-NL werkt in bijberoep, want **de job uitoefenen in hoofdberoep komt gepaard met financiële instabiliteit en met een lager statuut** tov tolken voor gesproken talen en tolken gebarentaal in het buitenland. Als gevolg daarvan gaan tolken VGT-NL vaker opdrachten kiezen waarvoor ze op factuur werken, zo kunnen ze hun eigen tarieven bepalen. Het CAB en de beroepsvereniging Vlaamse Gebarentaaltolken (BVGT) hebben in 2023 een **onderzoek** uitgevoerd naar dat "tolken voor derden". De resultaten, verwacht in het voorjaar van 2024, zullen interessante inzichten geven over het beroep.

Daarnaast loopt er momenteel een ander **onderzoek** bijna op zijn einde. Dat onderzoek is een samenwerking tussen Doof Vlaanderen vzw, Tenuto vzw en BVGT. Het wil inzicht geven in **de duurzaamheid van het beroep**. De resultaten zullen redenen aangeven waarom tolken meer of minder uren gaan werken, waarom tolken van werk veranderen, waarom de meeste tolken deeltijds werken. Eind april 2024 zullen de resultaten verspreid worden.

De tolken die vandaag werken worden op dit moment op geen enkele manier vanaf het moment dat ze hun diploma halen. Doof Vlaanderen vraagt hoogdringend te **investeren in permanente kwaliteitsbewaking van tolken VGT-NL in de vorm van een beroepsregister**, waarbij registratie in het register noodzakelijk is om het beroep als tolk te kunnen (blijven) uitoefenen. Dit moet samengaan met de **uitbouw van een bijscholingsaanbod voor tolken**.

geëvalueerd
daarom

Doof Vlaanderen vraagt de Vlaamse regering om **actief methoden te zoeken om het beroep tolken VGT-X aantrekkelijker te maken**. We vragen om samenwerkend oplossingen te vinden zodat de Vlaamse dovengemeenschap nog meer en beter kan integreren in de samenleving.

1.2 Uitbreiding van de afstandstolkendienst

De huidige afstandstolkendienst, ingericht door het CAB, is slechts beperkt open en niet in overeenstemming met Europese regelgeving. Opdat dove mensen volledig zouden gebruik kunnen maken van telefonie, dient de dienst **24/7 open** te zijn, **gebruiksvriendelijk met korte wachttijden en meerdere tolken**, met **inbegrip van teksttelefonie (RTT), bereikbaarheid noodnummer 112 en interoperabel met alle mogelijke toestellen en systemen**. Bovendien vraagt Doof Vlaanderen ook om de dienst structureel in te bedden door **aanhoudende** financiering te voorzien.

Meer informatie over de nodige verbeteringen aan de afstandstolkendienst vindt u in het advies van de Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal.

1.3 Tolkuren voor cursussen en vrijwilligerswerk

Veel dove gebarentaligen willen net als horende volwassenen cursussen volgen of vrijwilligerswerk doen. Zo blijven mensen ontwikkelen, groeien en komen ze in contact met andere mensen. Voor dergelijke activiteiten moeten momenteel tolkuren voor leefsituaties (L-uren) ingezet worden. Die zogenaamde L-uren dienen echter ook voor het inzetten van tolken voor bv. gesprekken met de notaris, de bank, oudercontacten, en zijn te beperkt om ook in het verenigingsleven gebruikt te kunnen worden.

Wetende dat een doof persoon per jaar slechts 80 tolkuren voor die doeleinden heeft, is het onmogelijk om cursussen te volgen of om wekelijks vrijwilligerswerk te doen. Door dat geringe aantal kiezen meer dove volwassenen ervoor om geen cursus te volgen, wat hun (mentale) welzijn tenietdoet. Zij krijgen geen gelijke kansen om zich ten volle te ontplooiën.

Doof Vlaanderen pleit ervoor dat de overheid **voor het brede vrijetijdsaanbod dove gebarentaligen de kansen biedt om bij te leren en ten volle deel te nemen aan activiteiten.**

1.4 Individuele dienstverlening voor dove Vlaamse en anderstalige mensen

Dove personen communiceren in gebarentaal en door de uniformiteit van de dovencultuur over de hele wereld is Doof Vlaanderen in de mogelijkheid om hen bij te staan. Het huidige beleid van Vlaanderen is heel ontoegankelijk voor die doelgroep. Ze slagen er niet in om op een efficiënte manier te communiceren en tot een wederzijds begrip te komen. Tot op vandaag heeft Doof Vlaanderen zo veel mogelijk proberen in te spelen op de veelvuldige vragen van dove mensen, ook van diensten, instellingen, scholen die in contact komen met dove personen, maar de vraag overstijgt ons aanbod.

Doof Vlaanderen vraagt om **een centraal aanspreekingspunt voor individuele dienstverlening voor dove Vlaamse en anderstalige personen die in Vlaanderen leven.**

1.5 Dienst voor meertalig opvoeden in Nederlands en Vlaamse Gebarentaal

De meeste dove kinderen worden geboren in een horende familie. Voor die ouders en hun kinderen is er op dit moment geen goed uitgebouwd, gepast aanbod om Vlaamse Gebarentaal aan te leren. Ook dove ouders met dove kinderen en/of horende kinderen zitten vaak met **vragen rond het meertalig opvoeden van hun kinderen**, met Nederlands, Vlaamse Gebarentaal en soms nog andere talen.

Doof Vlaanderen pleit ervoor om een **dienst op te richten waar (horende en dove) ouders met dove kinderen en dove ouders met horende kinderen op maat Vlaamse Gebarentaal verwerven.** Bij deze dienst zouden ze ook moeten terecht kunnen met vragen over **meertalig opvoeden mét Vlaamse Gebarentaal.** We vragen dat de overheid het recht op verwerving van Vlaamse Gebarentaal erkent en middelen vrijmaakt voor een dergelijke dienst.

1.6 Tweektalige klassen in Nederlands en VGT in het regulier onderwijs

Doof Vlaanderen ontwikkelde een visie op volwaardig **tweektalig onderwijs Nederlands en Vlaamse Gebarentaal in het reguliere onderwijs, voor dove kinderen en voor horende kinderen van dove ouders.** Vandaag ligt de decreetaanpassing van het basisonderwijs met toevoeging van een taalafdeling Vlaamse Gebarentaal – Nederlands op tafel bij het Vlaams Parlement. Nog een paar procedurestappen en inclusief onderwijs voor dove kinderen kan in het leven geroepen worden.

Als alles goed gaat zou in september 2024 één of twee scholen van start gaan met de nieuwe taalafdeling,

maar **de decretale financiële middelen ontbreken in de beginfase van een dergelijk project**. Op lange termijn lijken ons de opgenomen middelen te volstaan, maar iedereen weet dat een bestaande school omvormen meer geld kost. **Iets aanpassen is een ander gegeven dan een aanpassing uit het verleden in stand houden.**

In 2006 werd VGT erkend als de visueel-gestuele natuurlijke taal die gebruikt wordt door dove en horende Vlaamse Gebarentaligen in Vlaanderen en Brussel. Door het in leven roepen van de taalafdeling VGT-NL zal VGT een plaats krijgen in het Vlaams onderwijs.

Doof Vlaanderen vraagt om een overgangperiode te bepalen, een periode tussen het bestaan van een school zonder taalafdeling VGT-NL en een geroutineerde manier van lesgeven aan de doelgroep. Daarnaast zou het aanbieden van een vak Vlaamse Gebarentaal voor iedereen van kleuter- tot hoger onderwijs een absolute meerwaarde zijn. Een dergelijk vak zou bijdragen tot een volwaardige sociale inclusie van dove gebarentaligen.

1.7 Sport

Dove en slechthorende mensen hebben het, alle goede initiatieven ten spijt, heel moeilijk om volwaardig deel uit te maken van de samenleving. Dit is ook het geval op het gebied van recreatie en sport. Met dit memorandum willen wij aandacht vragen voor de specifieke noden van dove en slechthorende mensen op het vlak van sportbeleving. In eerste instantie vragen wij dat voor dove en slechthorende mensen de mogelijkheid wordt aangeboden om in Vlaamse Gebarentaal (al dan niet door het inzetten van een tolk) deel te nemen aan sportactiviteiten, met oog voor de specifieke eigenheid van dove en slechthorende gebarentaligen. Voor zij die geen Vlaamse Gebarentaal machtig zijn vragen wij meer aandacht voor het inzetten van visuele communicatiestrategieën (schrift, tekeningen, duidelijke articulatie, aangepaste omstandigheden) tijdens de sportactiviteiten.

Op dit moment bestaat er reeds een organisatie die dove en slechthorende mensen de mogelijkheid biedt om zonder communicatiebarrières hun sport te beleven: DovenSport Vlaanderen (DSV). Zij werkt volledig dankzij de belangeloze inzet van vrijwilligers. Wij vragen dat G-sport de mogelijkheid bekijkt om een medewerker aan te nemen met kennis van Vlaamse Gebarentaal en visuele communicatie, en dit in het belang van de vele dove en slechthorende mensen in de samenleving. Schattingen gaan ervan uit dat niet minder dan 1 op de 10 mensen in Vlaanderen minimaal een licht gehoorverlies heeft. Met deze werkingsmiddelen kan een significante groep van dove en slechthorende mensen geholpen worden bij het nog beter beleven van hun favoriete vrijetijdsbesteding.

Verder pleit Doof Vlaanderen er ook voor dat DSV stemrecht kan krijgen in het G-sportlandschap. Zonder inspraak wordt er over de sportbeleving van dove en slechthorenden beslist, en dit is in strijd met het NOOZO-principe dat de Vlaamse overheid ook geacht wordt te onderschrijven. Wij zijn ervan overtuigd dat wij met onze ervaringen een positieve en structurele bijdrage kunnen leveren in het G-sportlandschap, en mee actief advies kunnen geven om het beleid te verbeteren.

Tenslotte is Doof Vlaanderen vragende partij om naar analogie met de Paralympics, ook de Deaflympics te erkennen.

2 Federale regering

2.1 Toegankelijk zorgbeleid

2.1.1 Tolkuren voor ziekenhuizen

Gelijke toegang tot dienstverlening voor dove mensen is een heel belangrijke mensenrechten- en gelijkheidskwestie. Beperkt bewustzijn bij de diensten en gebrek aan planning op beleidsniveau leiden tot slechte communicatie tussen de dove personen en hun omgeving en hebben nog steeds de dagelijkse uitsluiting en discriminatie van dove mensen als resultaat.

Naar het ziekenhuis gaan kan een beangstigende ervaring zijn - vooral wanneer men niet in staat is om effectief te communiceren met de zorgverleners. **Toegang tot informatie en communicatie is essentieel voor ieders gezondheid en die van familie en dierbaren.** Effectieve communicatie is cruciaal om ervoor te zorgen dat men over de informatie beschikt die men nodig heeft om beslissingen te nemen over (mentale) gezondheidszorg. In een ideale wereld heeft iedereen voldoende kansen om passende zorg bij gezondheidsproblemen te vinden. Sinds 2001 is **Equity** één van zes doelstellingen voor het wereldwijd verbeteren van gezondheidszorg, naast veiligheid, effectiviteit, patiëntgerichtheid, tijdigheid en efficiëntie. Equity staat voor gelijke kansen op de best mogelijke persoonlijke gezondheid.

Ziekenhuismedewerkers moeten dove en slechthorende mensen gelijke kansen bieden. Hiervoor moet het ziekenhuispersoneel in eerste instantie op de hoogte worden gesteld van wat de mogelijke noden zijn en waarvoor zij redelijke aanpassingen kunnen aanvragen. **Concreet denken we dan aan tolken Vlaamse Gebarentaal – Nederlands, aan een Rechtstreeks Toegankelijke Hulp dienst waar (dove) medewerkers met kwalitatieve kennis van Vlaamse Gebarentaal in dienst zijn.** Als bijkomende mogelijkheid kan de afstandstolkendienst ingezet worden, als de dove patiënt die optie wil benutten, waarbij de communicatie vergemakkelijkt wordt vanop afstand. Die middelen om de openbare diensten toegankelijk te maken vallen ten koste van de diensten, onder het recht op redelijke aanpassingen gegarandeerd door de Verenigde Naties en de anti-discriminatiewetgeving in België.

We vragen om de rechten van deze groep mensen te respecteren en het beleid erop aan te passen. Enkel zo kan een openbare dienstverlening voor iedereen toegankelijk worden.

2.1.2 Volledige toegankelijkheid van Spoed en Huisartsenwachtposten

Het is belangrijk dat de diensten zoals Spoed en Huisartsenwachtposten integraal toegankelijk zijn. Zo stelt de Vlaamse overheid richtlijnen ter beschikking aan de lokale besturen over hoe je toegankelijk kan communiceren en over **hoe openbare diensten toegankelijk moeten zijn voor iedereen.**

Daarbij wordt Vlaamse Gebarentaal en toegankelijkheid voor dove en slechthorende mensen vaak over het hoofd gezien. Doof Vlaanderen vraagt om bij Universal Design ook stil te staan bij **het visueel maken van informatie.** Concrete voorbeelden zijn glazen deuren of deuren waar een raam in zit. Een deurbel met videofoon in de plaats van een parlofoon om een wachtpost binnen te geraken.

2.2 Welzijn en zorg voor dove senioren

De zorg die aan dove ouderen aangeboden wordt door de diverse diensten en schakels in de zorgketen, van mantelzorg tot woonzorgcentra, dient “**cultuursensitief**” te zijn. Concreet houdt dat in dat **de zorg doorheen de hele keten ook in Vlaamse Gebarentaal** aangeboden dient te worden en **met respect voor de specifieke culturele kenmerken van dove ouderen.** Voor niet-gebarentalige dove ouderen is het van belang om zo visueel mogelijk te communiceren, zodat ook zij in de mate van het mogelijke kunnen genieten van een inclusieve omgeving.

Doof Vlaanderen pleit ervoor dat de overheid **financiering voorziet om regionaal personeel aan te werven dat zorg in Vlaamse Gebarentaal aan dove ouderen verleent**. We spreken dan over dagcentra, assistentiewoningen, maar evengoed woonzorgcentra. Het voorzien van animatie in Vlaamse Gebarentaal of het inschakelen van dove vrijwilligers. Daarnaast dient er geïnvesteerd te worden in **expertiseopbouw van gezinszorg en aanvullende thuiszorgdiensten** die een specifiek aanbod voorzien voor de doelgroep van dove gebarentalige ouderen. Dat kan erin bestaan Vlaamse Gebarentalige personeelsleden in te schakelen, of tolken VGT-NL voor bepaalde opdrachten alsook informatie in Vlaamse Gebarentaal toegankelijk te maken.

De informatie over het huidige aanbod van diensten die beschikbaar is bij het Agentschap Zorg en Gezondheid, de Vlaamse Sociale Bescherming en bij de Vlaamse Ouderenraad, dient toegankelijk te worden in Vlaamse Gebarentaal. Binnen het kader van **zelfstandig ouder worden** moeten dove ouderen zelf de weg kunnen vinden en moeten ze met hun vragen bij een gebarentalige contactpersoon terecht kunnen.

2.3 Volledige toegankelijkheid van 112-diensten

De nooddiensten zijn op dit moment niet toegankelijk in Vlaamse Gebarentaal. Doof Vlaanderen pleit ervoor dat men de **nooddiensten via de app 112 in real time text en in live videochat in Vlaamse Gebarentaal kan contacteren**, dat laatste ofwel rechtstreeks met de operator of via een afstandstolk die tussen de operator en de dove persoon tolkt.

We vragen ook dat er in **crisissituaties en bij acute rampen snel informatie in Vlaamse Gebarentaal verspreid wordt**, bv. door het gebruik van live tolken bij toespraken en voorlichtingsmomenten. Die informatie wordt dan vervolgens verspreid via verschillende media (TV, sociale media).

2.4 FOD: Een beoordelingssysteem aangepast voor dove mensen

Doof Vlaanderen merkt op dat veel dove mensen problemen hebben om een **erkenning van handicap te bekomen bij de FOD**. Er is ook veel onduidelijkheid over de evaluatie van dove mensen: de erkenning (punten) kan heel erg variëren afhankelijk van de evaluerende arts of van de regio waar de evaluatie gebeurt. Ook wordt er gekeken naar het al dan niet gebruiken van een cochleair implantaat voor een erkenning. **Wij vragen dan ook meer eenduidigheid bij de evaluatie**.

Daarnaast is de huidige evaluatie, gebaseerd op zes levensdomeinen, niet aangepast voor de evaluatie van dove en slechthorende mensen. Doof Vlaanderen vraagt **een herziening van dit puntensysteem om dove mensen correcter te kunnen beoordelen**.

Ook dringen wij aan op een verbeterde toegankelijkheid van de FOD Sociale Zekerheid voor dove en slechthorende personen. Daarvoor focussen wij op twee aandachtspunten: enerzijds een betere toegankelijkheid van de website door gebruik te maken van videos in Vlaamse Gebarentaal, en anderzijds door de FOD te laten voorzien in tolken VGT-NL tijdens de consultaties van dove mensen bij de evaluerende arts.

doof
v l a a n d e r e n